

2.11. 2011

Miljøprogrammet under norsk formannskap 2012 i det nordiske samarbeidet:

Klima og grønn økonomisk vekst

Norge vil i formannskapsåret 2012 ta utgangspunkt i det nordiske miljøhandlingsprogrammet for perioden 2009-2012 og legge spesiell vekt på "Klima og grønn økonomisk vekst" i lys av internasjonale prosesser og spesielt toppmøtet i Rio 20.-22. juni 2012. Andre prioriterte satsninger vil være miljøgifter og effekter på økosystemer og helse samt verdsetting av økosystemtjenester.

Klima

Tiltak på klimaområdet vil sees i sammenheng med det finske formannskapets "Klimasmart aktør" og de internasjonale klimaforhandlingene, EUs arbeid med strategier for lavkarbonøkonomi og ressurseffektivitet samt 7. miljøhandlingsprogram.

Klimainitiativene i 2012 vil være:

- 1) Nordisk initiativ på kortlivede klimadrivere (Black Carbon - sot, metan og troposfærisk ozon)**
- 2) Nordisk pilotprosjekt for fleksible mekanismer i Vietnam og Peru**

1) Nordisk initiativ for å redusere kortlivede klimadrivere

Det norske formannskapet vil støtte arbeidet til Arktisk Råd på området kortlivede klimadrivere, med fokus på effekten av sot, metan og troposfærisk ozon som bidrar til rask issmelting i Arktis. De nordiske land har en sentral rolle både i det pågående arbeidet under Arktisk Råd og Konvensjonen om langtransportert luftforurensning (LRTAP), som kan være et aktuelt internasjonalt rammeverk. Kortlivede klimadrivere er i dag ikke regulert under Klimakonvensjonen. Fremtidig regulering er heller ikke i fokus under de pågående klimaforhandlingene. "Frivillige tiltak" blant likesinnede land er derfor viktig. Initiativet omfatter å identifisere nasjonale tiltak som kan følges opp, herunder "no-regret"-tiltak og utvikling av utslippsregnskap og nasjonale handlingsplaner. Det tas sikte på å holde en nordisk workshop for å understøtte arbeidet. Videre vil det bli tatt initiativ til at kortlivede klimadrivere følges opp under Konvensjonen for langtransportert luftforurensning (LRTAP) og Gøteborgprotokollen,

jf. konvensjonens langtidsstrategi. Den nordiske miljøfinansieringsinstitusjonen NEFCO vil vurdere hvordan kortlivede klimadrivere kan innarbeides som et kriterium i prosjektvurderinger slik at NEFCOs mange energirelaterte prosjekter i Nordvest-Russland, Ukraina, Hvite-Russland, Estland, Latvia og Litauen vil kunne bidra til å redusere utslipp av kortlivede klimadrivere regionalt.

2) Nordisk klimasamarbeid med u-land

I klimaforhandlingene er det ønskelig å videreutvikle og styrke Nordens rolle som pådriver, blant annet gjennom uttesting og implementering av nye mekanismer, virkemidler og forskning/forskningsformidling. Her vil det nordiske prosjektet om sektorvise tilnærminger for utslippsreducerende tiltak i u-land være et svært viktig bidrag. Initiativet er etablert under Den nordiske klimaforhandlingsgruppen (NOAK) i samarbeid med den nordiske miljøfinansieringsinstitusjonen NEFCO. Prosjektet, med en pilotfase på to til tre år, vil kunne levere forslag til nye mekanismer i klimaforhandlingene for å redusere utslipp av klimagasser i utviklingsland. Arbeidet med å sikre finansiering og fremdrift for Vietnam og Peru-prosjektene gjennom Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO), Nordisk utviklingsfond (NDF) og nasjonale midler fra de nordiske landene, er også en prioritert oppgave.

Grønn økonomisk vekst

Grønn økonomisk vekst kom for alvor på dagsorden etter finanskrisen høsten 2008. OECD-landene står overfor store økonomiske utfordringer, men også tilsvarende klima- og miljøutfordringer pga overbelastning av økosystemene. Samfunnets produksjon og forbruk av varer og tjenester må bli mer ressurseffektiv, slik at økosystemenes tålegrenser ikke overskrides. Rapporterings- og styringsmekanismer bør utvikles for å unngå forringelse av naturmiljøet. Miljøhensyn må integreres tettere i økonomiske beslutninger i alle sektorer.

Grønn økonomi bygger på en felles innsikt i at vekst, utvikling og velferd vil bli undergravet om verden lar naturkapitalen gradvis forfalle. Grønn økonomi er et middel til å fremme bærekraftig utvikling, og må bidra til likhet og rettferd. Land vil trenge ulike virkemidler som energitariffer, arealplanlegging, forvaltningsplaner, avgifter, offentlig innkjøp, konsekvensanalyser, informasjon, forskning og utvikling for å fremme bærekraftige løsninger. Eksempelvis er energirehabilitering av bygninger viktig for å begrense klimagassutslipp og også sentralt i et kulturhistorisk perspektiv. Dette vil medvirke til mindre avfall og mer ressurseffektivitet som er en sentral del av bærekraftig produksjon og forbruk. Videre er økt bruk av økonomiske virkemidler i tråd med prinsippet om at forurenser skal betale og vil kunne bidra til både reduserte utslipp og forbedre utnyttelsen av ressurser i samfunnsøkonomien.

Grønn økonomi er overbygning for flere forslag og initiativ som vil bli lansert i den kommende to-års perioden internasjonalt. Det gjelder EUs Europa 2020 med grønn vekst høyt oppe på dagsorden, med "flaggskipet" om ressurseffektivitet fra januar 2011, OECDs Green Growth-strategi (2011) og UNEPs rapporter om grønn økonomi og

ressurseffektivitet. I tillegg vil utviklingsperspektivet og fokus på fattigdomsbekjempelse stå sentralt i forberedelsene til Rio-konferansen i 2012.

Under Nordisk Råds sesjon 2011 ble Task Force-rapporten "Norden – ledende i grønn vekst" presentert for de nordiske statsministrene som understreket behovet for videre oppfølging. Miljøsektoren vil særlig følge opp anbefalingene om å styrke satsingen på grønne innkjøp i offentlig og privat sektor, standarder og normer for energieffektivisering i bygg samt ressurseffektiv utnyttelse av avfall og stimulere livsløps-satsing i næringslivet. Det vil bli arrangert en workshop for å styrke oppfølgingen av disse anbefalingene under det norske formannskapet.

I en internasjonal sammenheng vil det nordiske arbeidet kunne bidra til erfaringsoverføring fra Norden til utviklingsland på grønn økonomi, ressurseffektivitet, dekopling og virkemidler, herunder oppfølging av arbeidet med å sikre og synliggjøre verdier fra økosystemtjenester. Integrering av verdiene fra naturmangfold og økosystemtjenester i nasjonale beslutningsprosesser og nasjonalregnskaper er en oppfølging av Nagoya-møtet og vil også være et av hovedtemaene på det 11. partsmøtet for Konvensjonen om biologisk mangfold i India i oktober 2012.

Grønn økonomisk vekst vil også være en sentral del av det danske EU-formannskapet våren 2012. Norge vil samarbeide tett med det danske EU-formannskapet i forkant av FNs toppmøte i Rio, i juni 2012, for å bidra med konkrete nordiske forslag til hvordan vi kan oppnå en bærekraftig utvikling som gir robuste og produktive økosystemer og velferdsutvikling for de fattige.

For å sikre utvikling av grønn økonomi er det nødvendig med jevnlig rapportering og måling av framgang, og å enes om et utvalg av indikatorer som reflekterer kvaliteten på miljøtilstanden er derfor viktig. Miljøregnskap, som inkluderer bruk av flere indikatorer i tillegg til BNP, vil kunne få frem et mer balansert bilde i forhold til bærekraftig utvikling og grønn økonomi. Det er igangsatt en studie om dette ledet av Statistisk Sentralbyrå i samarbeid med andre tilsvarende nordiske institusjoner.

Miljøgifter

Kjemikalier er nyttige, men er i mange tilfeller farlige for både helse og miljø. Det nordiske samarbeidet har bidratt til økt kunnskap, risikovurdering, informasjon, regulering og redusert bruk av en rekke farlige stoffer.

Miljøgifter i økosystemene og i Arktis er en utfordring. Stadig vekk tas nye kjemikalier og miljøgifter i bruk. Relativt raske klimaendringer i Arktis, i kombinasjon med miljøgifter, øker presset på økosystemet i nordområdene, jf Nordisk strategi for klima og miljøgifter i Arktis. Det finnes kunnskap om hvilke effekter enkelte miljøgifter som PCB og kvikksølv har på økosystemene og human helse, men mindre kunnskap om den samlede effekten av cocktailer av miljøgifter og derfor er det behov for mer kunnskap om dette. Det tas sikte på å styrke samarbeidet mellom European Environment Agency (EEA), Framsenteret i Tromsø og andre nordiske institusjoner på dette området.

Miljøgifter brukes også i mange moderne tekstiler. Flere kleskjeder importerer tekstiler fra land i Asia, der bruken av kjemikalier ikke er underlagt samme restriksjoner som i Europa og Norden. Det arbeides på nordisk nivå med å rette søkelyset på problemstillinger knyttet til import av klær med innhold av kjemikalier og med bruk av kjemikalier i produksjonsprosessen. Tekstiler som inneholder for mye miljøgifter kan forbys i henhold til norsk lov og EUs kjemikaliereregulering (REACH).

Det nordiske miljømerket Svanen og EUs miljømerke Blomsten har utarbeidet miljøkriterier for tekstiler. På det nordiske markedet finnes det i dag miljømerkede tekstiler som klær, særlig barneklær, t-shirt, jeans, sengetøy, duker, håndklær med mer.

Det vil bli satt fokus på hvilke miljøeffekter som oppstår via de globale varekjeder, fra opprinnelseslandet til varene når Norden og miljøeffektene som oppstår utenlands på grunn av nordisk forbruk.

I 2012 vil det bli arbeidet med å styrke global regulering av kjemikalier og farlig avfall, herunder arbeidet med en ny kvikksølvkonvensjon samt koordinering av posisjoner om nye miljøgifter som faller utenfor miljøkonvensjonene. Det finske formannskapet arbeid med nanomaterialer vil bli videreført og det danske initiativet om hormonhermere vil også bli prioritert.

Verdien av økosystemtjenester

Norge vil under formannskapet videreutvikle det nordiske samarbeidet for verdsetting av økosystemtjenester. Det er viktig å få synliggjort økosystemenes bidrag til velferd og livskvalitet. Formålet er å vise at vi på nordisk nivå er pådrivere i arbeidet med verdsetting av økosystemtjenester. Det er også viktig å gjøre slik verdsetting allment kjent i andre sektorer.

Et banebrytende arbeid for å synliggjøre de økonomiske bidragene som kommer fra verdens økosystemer, og kostnadene ved at de går tapt, er gjort i UNEP-prosjektet "The Economics of Ecosystems and Biodiversity" (TEEB). Arbeidet ble initiert av EU-kommisjonen og Tyskland i 2007, med endelig rapport i oktober 2010. TEEB involverer nesten 500 forskere som foreslår verktøy og metoder som kan motarbeide tapet av økosystemtjenestene. En rekke anbefalinger om oppfølging er fremmet og tilpasset målgrupper som nasjonale myndigheter, næringsliv og lokal forvaltning. Utfordringene er nå å videreføre arbeidet, særlig på nasjonalt nivå etter at selve kunnskapsprosjektet avsluttes.

TEEB-prosjektet har foreslått metoder for måling av nasjonalformuen som inkluderer naturkapitalen på en bedre måte enn i dag. Det gis anbefalinger om hvordan en kan reflektere naturens og økosystemtjenestenes reelle betydning for utviklingen av menneskelig velferd. Det er av stor betydning at også hensynet til landskap,

kulturmiljøer og friluftsliv trekkes inn i arbeidet med økosystemtjenester fordi dette er viktige aspekter for den menneskelige velferden.

Det foregår et utstrakt nordisk samarbeid om ulike aspekter knyttet til naturmangfold. For eksempel er det etter norsk initiativ etablert tett nordisk samarbeid i forbindelse med etableringen av Det globale naturpanelet som skal bidra med den beste vitenskaplige kunnskap på området. Det finske formannskapet satte i gang et arbeid om økosystemtjenester og biologisk mangfold og Norden bør fortsatt gå foran i oppfølgingen av arbeidet med økosystemtjenester og naturmangfold. Dette vil være relevant for forberedelsene til Rio-konferansen. I tillegg vil det høsten 2012 bli avholdt en workshop om økosystemtjenester i skog under det norske formannskapet for å utvikle verktøyet videre.

I denne sammenhengen vil arbeidet til det norske offentlige utvalget som skal vurdere verdien av økosystemtjenester, også være av interesse. Utvalget vil komme med forslag om hvordan naturressurser og økosystemtjenester kan beregnes som en del av Norges nasjonalformue. Arbeidet vil bli avsluttet i 2013. Ett viktig formål vil være å skape større forståelse av biodiversitet og økosystemtjenester knyttet til grønn økonomi, til virkemidler og oppfølgingen etter Rio2012. Involvering av ulike forvaltningsnivåer, sektorer, næringsliv og sivil samfunn vil også være vesentlig, siden verdsetting av økosystemtjenester representerer en ny tenkemåte som trenger bred forankring i mange miljøer.

Avslutningsvis er det viktig at man i gjennomføring av programmet vurderer nordisk nytte og behov for koordinering og evt. samarbeid med andre internasjonale organer som EU, UNEP, UNESCO, Europarådet, Arktisk Råd mv i tillegg til de andre nordiske landene.

Kontaktperson: Seniorrådgiver Inger Johanne Wiese, Miljøverndepartementet
Tlf: 22 24 57 41